

Δημόσιες Βιβλιοθήκες στην Αμερική: Οι Προκλήσεις της
Σύγχρονης Εποχής
Marge Melun,
Υπεύθυνη Κέντρων Τεκμηρίωσης
Αμερικανική Πρεσβεία Ρώμης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε ένα σύνολο 16.000 δημόσιων βιβλιοθηκών, οι οποίες εξυπηρετούν το 97% του συνολικού αριθμού των ΗΠΑ, υπάρχει μια αξιοσημείωτη ποικιλία ως προς τη μορφή και τις προσφερόμενες υπηρεσίες.

Οι βιβλιοθήκες στα αστικά κέντρα είναι συνήθως μεγαλύτερες και πιο δραστήριες από εκείνες που υπάρχουν στις αγροτικές περιοχές.

Οι βιβλιοθήκες στα αστικά κέντρα δέχονται πολλούς μετανάστες. Υπάρχουν πολλά προγράμματα σχετικά με την εκμάθηση της Αγγλικής γλώσσας, την απόκτηση ιθαγένειας, εύρεση εργασίας κ.α.

Οι βιβλιοθήκες στα προάστια εξυπηρετούν τα αναγνωστικά γούστα και καλύπτουν τον ελεύθερο χρόνο των εύπορων Αμερικανών.

Στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι δημοσίες βιβλιοθήκες υπάγονται στην αυτοδιοίκηση της πόλης (city government) ή της ευρύτερης διοικητικής αρμοδιότητας (county government). Αυτό σημαίνει πως η χρηματοδότησή τους προέρχεται από τοπικές πηγές. Αυτό είναι πολύ σημαντικό. Σημαίνει πως οι βιβλιοθήκες οφείλουν να ικανοποιούν τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και να πείθουν τις τοπικές αρχές για την αναγκαιότητα των λειτουργικών κονδυλίων τους. Τα απαραίτητα αυτά ποσά προέρχονται από τις ακόλουθες πηγές:

- 77% από τοπικές πηγές
- 13% από πολιτειακές πηγές
- 1% από ομοσπονδιακές πηγές

Σήμερα θα σας μιλήσω για μερικά ιδιαίτερα σημαντικά ζητήματα που σχετίζονται με τις δημόσιες βιβλιοθήκες στην Αμερική, τις τάσεις και τις προκλήσεις των πρώτων χρόνων της τρίτης χιλιετίας! Θέλω να μιλήσω για θέματα, τα οποία δεν είναι δυνατόν να παραγνωριστούν, ανόμοια μεταξύ τους αλλά ακριβώς εκείνα τα οποία απασχολούν κάθε επαγγελματική συγκέντρωση και εδήλωση που αφορά τις δημόσιες βιβλιοθήκες. Θεωρώ πως αυτά τα ζητήματα θα ενδιαφέρουν κι όλους εσάς που φρόντιζετε για την πρόοδο των ελληνικών δημόσιων και δημοτικών βιβλιοθηκών.

Θα σας μιλήσω λοιπόν για:

Την κρίση εξεύρεσης κονδυλίων
Την ανάγκη «φιλτραρίσματος» του Διαδικτύου
Τις τεχνολογικές εξελίξεις
Το μέλλον του επαγγέλματος των βιβλιοθηκονόμων

Η ΚΡΙΣΗ ΕΞΕΥΡΕΣΗΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ

Πρόκειται για το υπ' αριθμόν ένα θέμα αυτή τη στιγμή στο χώρο των βιβλιοθηκών. Το πρόβλημα με δυό λόγια:

Οι δημόσιες βιβλιοθήκες στην Αμερική χρηματοδοτούνται από τοπικές επιχορηγήσεις.

Η πόλη και το county (ευρύτερος διοικητικός διαχωρισμός) με τους φόρους που συλλέγουν χρηματοδοτούν τις βιβλιοθήκες αλλά βεβαίως και άλλες υπηρεσίες.

Οι βιβλιοθήκες ανταγωνίζονται τις άλλες υπηρεσίες σε σχέση με τη χρηματοδότηση τους.

Οι φόροι επιβαρύνουν την τοπική κοινωνία

Η οικονομία δεν είναι ιδιαίτερα ανθηρή, υψηλό το ποσοστό ανεργίας.

Τα ποσα που συγκεντρώνονται από τους φόρους χαμηλότερα των αναμενομένων.

Στη Νέα Υόρκη έκλεισαν παραρτήματα βιβλιοθηκών. Στη Φιλαδέλφεια ελαττώθηκαν οι ώρες λειτουργίας. Στη Καλιφόρνια πολλοί βιβλιοθηκονόμοι έχασαν τη δουλεία τους.

ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ

Η αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης είναι, πιστεύω, τυπικά αμερικανική. Πώς αντιδρούν οι Αμερικανοί, όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα πρόβλημα; Το δημοσιοποιούν και προσφεύγουν στους πολιτικούς της εκλογικής τους περιφέρειας μέσα από τη διαδικασία του lobbying. Τα μέσα που χρησιμοποιούν είναι:

Έθρα εφημερίδων σχετικά με την υπάρχουσα κατάσταση
Εκδηλώσεις διαμαρτυρίες (όπως έγινε στη Φιλαδέλφια στη
χειμερινό συνέδριο της Αμερικανικής Ένωσης
Βιβλιοθηκονόμων).
Προσπάθειες επηρεασμού των νομοθετών με lobbying

(Το lobbying είναι ένας όρος, ο οποίος έγινε δημοφιλής τον 19ο αιώνα στην Ουάσιγκτον. Όλοι όσοι ήθελαν να επηρεάσουν τα μέλη του Κογκρέσου, συγκεντρώνονταν στους προθαλάμους (lobbies) των συνεδριακών αιθουσών και είχαν επαφές με τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους προσπαθώντας να τους πείσουν να ψηφίσουν υπέρ των αιτημάτων τους. Σήμερα εκείνοι οι οποίοι προσπαθούν να επηρεάσουν τους κρατικούς λειτουργούς ονομάζονται lobbyists. Όσο για την προσπάθειά τους να επηρεάσουν υπέρ συγκεκριμένων συμφερόντων (είτε ως εθελοντές, είτε έναντι αμοιβής) τα κατάλληλα κρατικά πρόσωπα, αυτό είναι το λεγόμενο lobbying.)

Η Αμερικανική Ένωση Βιβλιοθηκονόμων (64,000 μέλη) είναι επικεφαλής σ' αυτόν τον αγώνα με τους εκπροσώπους της να καταθέτουν σε επιτροπές του Κογκρέσου και τα μέλη της να διαδηλώνουν για την ελάττωση κονδυλίων έξω από τη Δημόσια Βιβλιοθήκη της Φιλαδέλφειας πέρυσι το χειμώνα. Δυναμικές πρωτοβουλίες συμβάλλουν στην εμφάνιση σχετικών άρθρων στον τοπικό τύπο και επιστολών στους υπεύθυνους, προωθώντας τρόπους επίλυσης αυτής της κρίσης.

ΦΙΛΤΡΑΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Αυτό είναι ένα ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο και περίπλοκο πρόβλημα γαι τις δημόσιες βιβλιοθήκες στην Αμερική. Αναφέρεται στην χρήση του Internet μέσα στη βιβλιοθήκη. Το 95,7% όλων των δημόσιων βιβλιοθηκών παρέχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Και αυτή η υπηρεσία είναι διαθέσιμη σε όλους τους χρήστες μιας βιβλιοθήκης, συμπεριλαμβανόμενων και των παιδιών. Το πρόβλημα δημιουργείται επειδή στο Διαδίκτυο υπάρχει και πορνογραφικό υλικό, ακατάλληλο για παιδιά. Αν τα παιδιά είναι ελεύθερα να χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο χωρίς επίβλεψη, υπάρχει πιθανότητα να «εισέλθουν» σε κάποιους από αυτούς τους ακατάλληλους δικτυακούς τόπους. Η εναλλακτική λύση είναι να τοποθετηθούν «φίλτρα» όπου υπάρχει διαδικτυακή πρόσβαση.

Πώς λειτουργούν τα φίλτρα; Υπάρχουν δύο βασικοί τύποι φίλτρων, οι οποίοι περιορίζουν την πρόσβαση και κυριαρχούν στην αγορά.

1. Τα φίλτρα τα οποία μπλοκάρουν το περιεχόμενο εκείνο το οποίο χαρακτηρίζεται από μη εγκρινόμενες λέξεις και
2. Τα φίλτρα τα οποία μπλοκάρουν την πρόσβαση σε μια συγκεκριμένη λίστα διαδικτυακών τόπων.

Αν όμως τοποθετηθούν αυτά τα φίλτρα στους υπολογιστές, όλοι οι χρήστες θα υποστούν περιορισμούς στην πρόσβασή τους. Έτσι, για παράδειγμα, ερευνητές οι οποίοι αναζητούν υλικό για το καρκίνο του στήθους δεν θα είναι σε θέση να επισκεφθούν συγκεκριμένους δικτυακούς τόπους επειδή η λέξη «στήθος» θα έχει «φιλτραριστεί».

Για το θέμα αυτό υπάρχουν 2 απόψεις, ιδιαίτερα πειστικές και οι δύο. Από τη μια, υπάρχει η απόψη πως τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από πορνογραφικό υλικό και γιαυτό είναι απαραίτητοι οι περιορισμοί. Η άλλη αποψη, την οποία υποστηρίζει η Αμερικανική Ένωση Βιβλιοθηκονόμων θεωρεί πως το δικαίωμα του κοινού να γνωρίζει, δεν πρέπει να εμποδίζεται από εξωτερικές παρεμβάσεις.

Βιβλιοθήκες σε διαφορετικά μέρη της Αμερικής έχουν υιοθετήσει τους δικούς τους κανονισμούς σε σχέση με το Διαδίκτυο. Μερικές χρησιμοποιούν φίλτρα και μερικές όχι. Πάντως η Αμερικανική Ένωση Βιβλιοθηκονόμων δεν υποστηρίζει τη χρήση «φιλτραρισμένης» τεχνολογίας στις δημόσιες βιβλιοθήκες. Περισσότερο υλικό μπορείτε να βρείτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.ala.org/pio/factsheets/filtering.html>

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Σήμερα δεν υπάρχει συγκέντρωση σχετική με βιβλιοθήκες που να μην απασχολείται με τις επιπτώσεις των τεχνολογικών αλλαγών στις λειτουργίες μιας βιβλιοθήκης. Όλες οι φάσεις αυτών των λειτουργιών έχουν επηρεαστεί από αυτό το φαινόμενο τα τελευταία 30 χρόνια. Ο αυτοματισμός και οι τεχνολογικές πρόοδοι έχουν τρομακτικό αντίκτυπο και υπήρξαν αιτία για πολλές εξελίξεις στις δημόσιες λειτουργίες των βιβλιοθηκών στις ΗΠΑ.

Ας δούμε τους μεγαλύτερους τομείς οι οποίοι έχουν επηρεαστεί από την τεχνολογία:

- Ιστοσελίδες με πρόσβαση σε συλλογές και προγράμματα, κατάλογος on-line, διάθεση άρθρων σε πλήρη μορφή, ενημέρωση για τη κίνηση του βιβλίου στη βιβλιοθήκη και καρτέλας πελάτων της βιβλιοθήκης.
- Αυτοματοποιημένα συστήματα δανεισμού που επιτρέπουν την άμεση εντόπιση και κράτηση βιβλίων.
- Στον τομέα διεύρυνσης των συλλογών, οι αγορές νέων βιβλίων είναι δυνατόν να γίνονται από on-line (ηλεκτρονικά βιβλιοπωλεία όπως το Amazon, Borders, Barnes & Noble) και να αναζητηθούν βιβλιοκριτικές και νέοι τίτλοι κατά θέμα. Ακόμη να γίνουν παραγγελίες ηλεκτρονικά με χρήση πιστωτικής κάρτας.
- Ιστοσελίδες εκδοτών προσφέρουν πρόσθετες πληροφορίες σχετικές με τα βιβλία τους και δυνατότητες ηλεκτρονικών παραγγελιών.
- Υπάρχουν σημαντικές πηγές πληροφοριακού υλικού σε εμπορική μορφή είτε με παροχή εύρετηρίωσης, αποσπασμάτων ή πλήρους κειμένου.
- Περιοδικές εκδόσεις και περιοδικά, εφημερίδες ακόμη και βιβλία είναι πλέον διαθέσιμα στο εμπόριο σε μορφή πλήρους κειμένου μέσα από το Διαδίκτυο με κάποια οικονομική εποβάρυνση.

- Το Διαδίκτυο παρέχει πλούσιο πληροφοριακό υλικό όπως πρόσβαση σε on-line καταλόγους βιβλιοθηκών, εγκυκλοπαίδειες, λεξικά κ.λ.π.

Δεν υπάρχει πια αμφιβολία πως οι τεχνολογικές αλλαγές έχουν αλλάξει επαναστατικά τον τρόπο εργασίας στις βιβλιοθήκες. Η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών έχει άμεση επίπτωση στους εργαζόμενους και τους πελάτες μιας βιβλιοθήκης. Για το λόγο αυτό, το θέμα της τεχνολογίας (η αναζήτηση νέων μεθόδων μπροστά στις νέες προκλήσεις) είναι πάντα επίκαιρο και προσφέρεται για συζήτηση ιδιαίτερα όταν αφορά τις δημόσιες βιβλιοθήκες στις ΗΠΑ.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Υπάρχουν κρίσιμα ερωτήματα για το μέλλον του επαγγέλματος των βιβλιοθηκονόμων στην Αμερική. Τα ερωτήματα αυτά περιστρέφονται γύρω από τα παρακάτω ζητήματα:

- Το κλείσιμο πολλών ονομαστών σχολών βιβλιοθηκονομίας (Columbia University).
- Χαμηλοί μισθοί και έλλειψη καταξίωσης του επαγγέλματος.
- Εν δυνάμει βιβλιοθηκονόμοι αναζητούν σταδιοδρομία σε πιο επικερδείς τομείς της τεχνολογίας.
- Το επάγγελμα «γκριζάρει». Μεγάλος αριθμός βιβλιοθηκονόμων θα συνταξιοδοτηθεί στα επόμενα δέκα χρόνια. Αναμένεται έλλειψη στον κλάδο. Υπολογίζεται πως μέχρι το 2008 θα χρειαστούν 67.000 βιβλιοθηκονόμοι και θα είναι διαθέσιμοι μόνο 45.000

Αυτό δεν αφορά μόνο τις δημόσιες βιβλιοθήκες και όσους εργάζονται σ' αυτές. Επιτρέψτε μου να σας δώσω στοιχεία από τις ακαδημαϊκές και τις λεγόμενες ειδικές βιβλιοθήκες.

Πρόσφατα σε μια συγκέντρωση της Ένωσης Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών, τα μέλη της συμπεριέλαβαν στα επτά πιο σημαντικά ζητήματα που τους απασχολούν, την προσέλκυση, την επιμόρφωση και τη διατήρηση των βιβλιοθηκονόμων στις θέσεις εργασίας τους,

Η Ένωση Ειδικών Βιβλιοθηκών σκέφτεται εδώ κι αρκετά χρόνια να αλλάξει την επωνυμία της. Πιο συγκεκριμένα, να μη χρησιμοποιούν τη λέξη βιβλιοθήκες και να την αντικαταστήσουν με λέξεις που σχετίζονται με τη διαχείριση της πληροφορίας ή της γνώσης.

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Σε αυτή τη σύντομη κι ευρεία επισκόπηση, πιστεύω πως έγινε αναφορά στα ζητήματα εκείνα που αντιπροσωπεύουν τις κυριότερες τάσεις και προκλήσεις για τις δημόσιες βιβλιοθήκες στις ΗΠΑ το 2003.

Θα ήθελα να μοιραστώ μαζί σας μερικές σκέψεις σημαντικές για εκείνους που είναι επικεφαλής στο χώρο αυτού του επαγγέλματος.

Η αλλαγή είναι συνεχής στο τρέχον περιβάλλον των βιβλιοθηκών.

Η απρόσκοπτη επιμόρφωση του προσωπικού είναι βασική συντεταγμένη για τον τρόπο χειρισμού αυτής της αλλαγής.

Πρέπει να σχεδιάζουμε καινοτόμες στρατηγικές για κάθε καινούργια κρίση με την οποία ερχόμαστε αντιμέτωποι.

Η συμμετοχή στις επαγγελματικές μας οργανώσεις μας παρέχει αμοιβαία ενίσχυση και υποστήριξη.